

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ТА ДЕФЕКТОЛОГІЇ**

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Збірник наукових праць

Київ – 2020

УДК 373.2.091 (477)
ББК 74.10
Д55

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 4 від 26 березня 2020 року)*

Рецензенти:

- Беленька Г.В.* – доктор педагогічних наук, професор
Бондар В.І. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член
(академік) НАПН України
Шоробура І.М. – доктор педагогічних наук, професор

Д55 Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи:
збірник наукових праць за заг. редакцією Г.В. Беленької, В.І. Бондар,
І.М. Шоробури. / Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020р., 496с.

ISBN 978-617-7600-33-5

Збірник наукових праць підготовлено за результатами методологічного семінару НАПН України, який відбувся 9 квітня 2020 р. У збірнику розміщено праці українських учених у галузі педагогіки та психології, які досліджують процеси та тенденції розвитку дошкільної освіти в контексті ідей Нової української школи.

Адресовано керівникам закладів дошкільної освіти, студентам та викладачам закладів вищої освіти, магістрантам, аспірантам, слухачам закладів післядипломної освіти, науковцям; усім, хто цікавиться проблемами сучасної дошкільної освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

**УДК 373.2.091 (477)
ББК 74.10**

ISBN 978-617-7600-33-5

Пісоцька Л. С. Інноваційні підходи щодо підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах забезпечення реалізації ідей Нової української школи	310
Семеняко Ю. Б. Змістовне забезпечення виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції у закладах дошкільної освіти	319
Сіданіч І. Л. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку як запорука успішного навчання в новій українській школі	333
Соловійова Л. І. Дієвість цінностей дитини на перехідному етапі від дошкільної до початкової освіти	342
Тимофєєва І. Б. Дотримання наступності дошкільної та початкової освіти для реалізації творчого потенціалу дитини	352
Тимош Ю. В. Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні та за кордоном	357
Третяк Т. М. Психологічна готовність дитини до розв'язування творчих задач	359
Улюкаєва І. Г. Вплив зарубіжного досвіду на становлення вітчизняної дошкільної освіти (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)	370
Фасолько Т. С. Розвивальні та виховні можливості інноваційних педагогічних технологій та їх використання у роботі з дітьми передшкільного віку	383
Федорченко Т. Є. Вплив засобів масової інформації на дітей старшого дошкільного віку	386
Федорчук О. І. Роль сім'ї в привласненні дитиною базових цінностей співжиття	393
Цвєткова Г. Г., Войтюк І. В. Корекція мислення дітей старшого дошкільного віку	403
Чаплінська Ю. С. Парасоціальні стосунки: діти та роботи. Що треба знати батькам?	410
Чекстєре О. Ю. Вплив віртуального світу на провідну діяльність дітей старшого дошкільного віку	422
Череповська Н. І. Розвиток патріотизму дітей дошкільного віку за допомогою медіапсихологічних ресурсів	435
Швець О. В. Розвиток зростаючої особистості дошкільника засобами природи	449
Шепельова М. В. Психологічний супровід особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної галузі	454
Шкляр Н. А. Обґрунтування умов формування у дітей раннього віку позитивного ставлення до закладу дошкільної освіти на етапі адаптації	464
Шоробура І. М. Підготовка майбутніх педагогів на Хмельниччині для роботи в умовах інклюзії дошкільця	468
Шулигіна Р. А., Корнійчук А. В. Виховання моральності дитини-дошкільника у сюжетно-рольовій грі: педагогічні детермінанти	475

дії.

Рекомендуємо використовувати засоби природи батькам дошкільників таким чином: давати дітям посильні доручення (дивитися мультики про природу, пізнавальні відео природничого змісту, піділляти кімнатну рослину, розпушити ґрунт; погодувати домашнього улюбленця; розповідати дітям про об'єкти природи, описувати їх дитині; спостерігати з дитиною за птахами, іншими тваринами; проводити досліди та експериментувати, не завдаючи шкоду природі; спільно вирощувати розсаду, багато читати дитині про природу, вчити милуватися нею тощо). Спільна робота батьків дошкільників та вихователів закладів дошкільної освіти щодо використання потенціалу засобів природи для розвитку зростаючої особистості дитини буде якісною та оптимально ефективною.

Список літератури

1. *Базовий компонент дошкільної освіти* / Науковий керівник А. М. Богущ. Київ: Редакція журналу «Вихователь-методист дошкільного навчального закладу», 2012. 28 с.
2. Казмерчук І. Естетичне виховання дошкільників засобами природи. *Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини*: зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник. Житомир, 2012. С. 107-110.
3. *Поетичні сходишки зростання*: навчально-методичний посібник / авт.-упор. В. Є. Бенера, О. В. Швець. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 388 с.
4. Тарасенко Г. Формування у дошкільників гуманно-особистісного ставлення до природи: аксіологічний аспект. *Актуальні проблеми дошкілля*: зб. наук. праць / за ред. Марії Чепіль. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2012. С. 13-20.

Шепельова Марія Володимирівна, м. Київ

ORCID 0000-0002-3293-4997

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

У статті продемонстровано можливості проектування психологічного супроводу особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної галузі. Представлено результати дослідження особистісних властивостей студентів – майбутніх вихователів ЗДО. Запропоновано підхід до проектування розвитку професійно важливих особистісних властивостей майбутніх фахівців дошкільної галузі.

Ключові слова: психологічний супровід, особистісно-професійне зростання, особистісні властивості, майбутні фахівці дошкільної галузі.

The article demonstrates the possibilities of projecting psychological support for personality and professional growth of future preschool branch specialists. The results of the study of the personality attributes of students – future pre-school teachers are presented. An approach for projecting the development of professionally important personality attributes of future preschool branch specialists is proposed.

Keywords: *psychological support, personality and professional growth, personality attributes, future preschool branch specialists.*

Одним із завдань психологічного супроводу особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної галузі є визначення найбільш ефективних шляхів розвитку їх професійно важливих особистісних властивостей. Для цього ми пропонуємо підхід, який передбачає визначення необхідних особистісних властивостей, їх діагностику та проектування їх розвитку шляхом розрахунку факторних навантажень та визначення системоутворювальних факторів.

У нашому дослідженні було виділено такі особистісні властивості, як емпатійність, психічна стійкість / психічна неврівноваженість, соціальна пристосованість / асоціальність, соціальна контактність / інтровертованість, емоційна нечутливість / сензитивність, а також особистісні творчі характеристики: схильність до ризику, допитливість, схильність братися за вирішення складних задач, схильність до фантазування.

Для дослідження особистісних творчих характеристик студентів було застосовано опитувальник Ф. Е. Вільямса, модифікований О. Є. Тунік [6], який дозволив визначити наступні показники творчості студентів: схильність до ризику, складність (комплексність), допитливість та уяву. Схильність до ризику має такі прояви: конструктивне сприйняття критики, припущення можливості невдачі; намагання висувати припущення; діяти у неструктурованих умовах; захищати власні цілі. Складність (комплексність) проявляється в пошуку багатьох альтернатив; баченні різниці між тим, що є, і тим, що могло б бути; прагненні привести в порядок непорядковане; аналізувати складні проблеми, сумніватися в єдиному вірному рішенні. Проявами допитливості є гра ідеями, пошук виходу з невизначених ситуацій, цікавість до загадок, головоломок; роздуми над прихованим сенсом явищ. Уява проявляється у здатності до

візуалізації, довірі до інтуїції [6, с. 12].

Визначення рівня емпатії у досліджуваних здійснювалося за допомогою методики «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко [2].

Вона дозволяє визначити загальний рівень емпатії та окремі її показники: раціональний (характеризує спрямованість уваги, сприймання та мислення на сутність іншої людини – на її стан, проблеми, поведінку), емоційний (фіксує здатність входити на одну емоційну «хвилю» з оточенням, співпереживати, співчувати) та інтуїтивний (свідчить про здатність бачити поведінку партнерів, діяти в умовах нестачі об'єктивної інформації про них, спираючись на досвід) канали емпатії; установки, що сприяють або перешкоджають емпатії (ефективність емпатії знижується, якщо людина намагається уникати особистих контактів, вважає недоречним проявляти цікавість до інших, переконана себе спокійно ставитися до переживань і проблем оточуючих), проникаюча здатність в емпатії (важлива комунікативна властивість людини, яка дозволяє створювати атмосферу відкритості, довіри, задушевності) та ідентифікація в емпатії (вміння зрозуміти іншого на основі співпереживання, постановки себе на місце партнера) [2].

Для вивчення особистісних властивостей досліджуваних нами застосовано багатофакторний особистісний опитувальник В. М. Мельникова та Л. Т. Ямпольського «Психодіагностичний тест» (ПДТ) [4; 5].

Методика дозволяє виокремити десять шкал нижнього рівня («невротизм», «психотизм», «депресія», «совісність», «розгальмованість», «загальна активність», «сором'язливість», «товариськість», «естетична вразливість», «жіночність») та чотири шкали верхнього рівня, які є узагальненням шкал нижнього рівня. А саме, «психічна невірноваженість», яка є узагальненням оцінок за трьома шкалами нижнього рівня («невротизм», «психотизм», «депресія») та призначена для інтегральної оцінки ступеня психічної стійкості особистості; «асоціальність», яка є узагальненням оцінок за двома шкалами нижнього рівня («совісність», «розгальмованість») та спрямована на інтегральну оцінку ступеня соціальної пристосованості

особистості; «інтроверсія», яка є узагальненням оцінок за трьома шкалами нижнього рівня («загальна активність», «сором'язливість», «товариськість») і дає можливість інтегрально оцінити ступінь соціальної контактності особистості; «сензитивність», яка є узагальненням оцінок за двома шкалами нижнього рівня («естетична вразливість», «жіночність») та призначена для інтегральної оцінки делікатності емоційних переживань [4; 5].

Досліджуваними виступили студенти – майбутні фахівці дошкільної галузі педагогічного ЗВО м. Києва віком 18-19 років. Загальна кількість досліджуваних – 20 осіб.

Детальні результати дослідження представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Середні значення особистісних властивостей студентів – майбутніх фахівців дошкільної галузі

<i>Особистісні властивості</i>	
Показники	Середні значення (бали)
1	2
Невротизм	6,8
Психотизм	5,9
Депресія	6,4
Психічна стійкість / Психічна неврівноваженість	6,7
Совісність	5,6
Розгальмованість	4,9
Соціальна пристосованість / Асоціальність	4,5
Загальна активність	5,2
Сором'язливість	6,6
Товариськість	5,4
Соціальна контактність / Інтровертованість	7,1
Естетична вразливість	6,4
Жіночність	7,5
Емоційна нечутливість / Сензитивність	6,3
<i>Особистісні творчі характеристики</i>	
Творчість (загальний показник)	5,1
Схильність до ризику	4,9
Допитливість	5,1
Складність	4,9
Уява	5,8
<i>Емпатійність</i>	
Загальний показник емпатійності	18,8

Розглянемо результати дослідження особистісних властивостей досліджуваних (методика «Психодіагностичний тест» (ПДТ) В. М. Мельникова та Л. Т. Ямпольського [4]).

За результатами аналізу середніх значень шкал верхнього рівня у досліджуваних ми виявили таку тенденцію. На першому місці знаходиться шкала «інтровертованість», яка є узагальненням оцінок за трьома шкалами нижнього рівня («загальна активність», «сором'язливість», «товариськість») та дає можливість інтегрально оцінити ступінь соціальної контактності / інтровертованості особистості – 7,1 балів (середній рівень). На другому місці знаходиться шкала «психічна неврівноваженість» – 6,7 балів (високий рівень), яка є узагальненням оцінок за трьома шкалами нижнього рівня («невротизм», «психотизм», «депресія») та призначена для інтегральної оцінки ступеня психічної стійкості особистості. На третьому місці знаходиться шкала «сензитивність» – 6,3 балів (середній рівень), яка є узагальненням оцінок за двома шкалами нижнього рівня («естетична вразливість», «жіночність») та призначена для інтегральної оцінки делікатності емоційних переживань. На четвертому місці знаходиться шкала «асоціальність» – 4,5 балів (середній рівень), яка є узагальненням оцінок за двома шкалами нижнього рівня («совісність», «розгальмованість») та призначена для інтегральної оцінки ступеня соціальної пристосованості особистості.

Високий рівень психічної неврівноваженості виявлено у 65,0 % досліджуваних (13 осіб), середній – 30,0 % (6 осіб), низький – 5,0 % (1 особа). Високий рівень інтроверсії виявлено у 50,0 % досліджуваних (10 осіб), середній – 45,0% (9 осіб), низький – 5,0% (1 особа). Високий рівень сензитивності виявлено у 10,0% досліджуваних (2 особи), середній – 90,0% (18 осіб), низький – 0,0% (0 осіб). Високий рівень асоціальності виявлено у 10,0 % досліджуваних (2 особи), середній – 45,0% (9 осіб), низький – 45,0% (9 осіб).

За результатами аналізу середніх значень шкал нижнього рівня у досліджуваних ми виявили таку тенденцію. На першому місці знаходиться

шкала «жіночність» – 7,5 балів (оцінює ступінь ідентифікації досліджуваного з жіночою роллю, яку приписують культура і суспільство [4]). На другому місці знаходиться шкала невротизму – 6,8 балів (показує рівень невротизації досліджуваних [4]). На третьому місці знаходиться шкала «сором'язливість» – 5,6 балів (призначена для оцінки боязкості, скутості у міжособистісних стосунках[4]). На четвертому місці знаходяться «депресія» – 6,4 балів (призначена для оцінки глибини суб'єктивних переживань, що виникають при зниженні домінуючого фону настрою) та «естетична вразливість» – 6,4 балів (оцінює чутливість до естетичних та художніх цінностей [4]). На п'ятому місці знаходиться шкала «психотизм» – 5,9 балів (оцінює ступінь психічної адекватності особистості [4]). На шостому місці – «совісність» – 5,6 балів (показує ступінь поваги до соціальних норм та етичних вимог [4]). На сьомому місці – «товариськість» – 5,4 балів (спрямована на оцінку широти та інтенсивності спілкування [4]). На восьмому місці знаходиться шкала «загальна активність» – 5,2 балів (призначена для оцінки загального рівня активності, енергійності та стенічності особистості [4]). На дев'ятому місці знаходиться показник «розгальмованість» – 4,9 балів (оцінює ступінь стриманості, соціалізованості поведінки [4]).

Високий рівень жіночності виявлено у 15,0% досліджуваних (3 особи), середній – 85,0% (17 осіб), низького рівня жіночності не виявлено. Високий рівень невротизму виявлено у 60,0% досліджуваних (12 осіб), середній – 35,0% (7 осіб), низький рівень – 5% (1 особа). Високий рівень сором'язливості виявлено у 10,0% досліджуваних (2 особи), середній – у 85,0% (17 осіб), низький – у 5,0% (1 особа) досліджуваних нашої вибірки. Високий рівень депресії виявлено у 55,0% досліджуваних (11 осіб), середній – 40% (8 осіб), низький – 5% (1 особа). Високий рівень естетичної вразливості виявлено у 15,0% досліджуваних (3 особи), середній – 85,0% (17 осіб), низького рівня естетичної вразливості не виявлено. Високий рівень психотизму виявлено у 45,0% досліджуваних (9 осіб), середній – 55,0% (11 осіб), низького рівня психотизму не виявлено. Високий рівень совісності виявлено у 10,0%

досліджуваних (2 особи), середній – 85,0% (17 осіб), низький – 5,0% (1 особа). Високий рівень товариськості виявлено у 5,0% досліджуваних (1 особа), середній – 90,0% (18 осіб), низький – 5,0% досліджуваних (1 особа). Високий рівень загальної активності виявлено у 10,0% досліджуваних (2 особи), середній – 90,0% (18 осіб), низького рівня загальної активності не виявлено. Високого рівня розгальмованості не виявлено, середній – 70,0% (14 осіб), низький – 30,0% (6 осіб).

Аналіз результатів, отриманих за допомогою опитувальника Ф. Е. Вільямса в модифікації О. Є. Туник для вивчення особистісних творчих характеристик, дає підставу дати наступну характеристику досліджуваних. Середнє значення за загальним показником творчості становить 5,1 балів, що відповідає середньому рівню. Низький рівень творчості виявлено у 15,0 % досліджуваних (3 особи), середній – у 60,0 % (12 осіб), високий – у 25,0 % (5 осіб).

За результатами аналізу середніх значень досліджуваних показників встановлено таку тенденцію. На першому місці серед особистісних творчих характеристик у студентів досліджуваної вибірки знаходиться «уява» (5,8 балів), на другому місці – «допитливість» (5,1 балів), на третьому – «складність» (4,9 балів) та «схильність до ризику» (4,9 балів), що відповідає середньому рівню прояву цих параметрів. Низький рівень уяви виявлено у 10,0 % досліджуваних (2 особи), середній – у 60,0 % (12 осіб), високий – у 30,0 % (6 осіб). Низький рівень допитливості виявлено у 15,0 % досліджуваних (3 особи), середній – у 65,0 % (13 осіб), високий – у 20,0 % (4 особи). Низький рівень складності виявлено у 10,0 % досліджуваних (2 особи), середній – у 80,0 % (16 осіб), високий – у 10,0 % (2 особи). Низький рівень схильності до ризику виявлено у 20,0 % досліджуваних (4 особи), середній – у 55,0 % (11 осіб), високий – у 25,0 % (5 осіб).

Далі розглянемо результати вивчення рівня емпатії у досліджуваних (методика «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко [0]). Середнє значення за загальним показником емпатії у досліджуваних 18,8 балів, що

відповідає заниженому рівню. Окремі показники емпатії здійснюють такий внесок у загальний показник рівня емпатії у досліджуваній вибірці: 1) інтуїтивний канал емпатії (19,5 %); 2) емоційний канал емпатії (17,3 %); 3) раціональний канал емпатії (17,1 %); 4) установки, що сприяють емпатії (16,3 %); 5) ідентифікація в емпатії (16,0%); 5) проникаюча здатність в емпатії (13,9 %). Досліджуваних з високим рівнем емпатії не виявлено, середній рівень емпатії властивий 20,0% досліджуваних (4 особи), занижений рівень – 65,0% досліджуваних (13 осіб), дуже низький – 15,0% (3 особи).

На наступному етапі нашого дослідження здійснено розрахунок факторних навантажень особистісних властивостей студентів. Для визначення системоутворювального фактору серед досліджуваних показників ми застосували метод факторного аналізу, який дозволяє шляхом розрахунку факторних навантажень виявити один або декілька показників у системі факторів, оптимально пов'язаних з усіма іншими [0]. Відповідно до [0] системоутворювальним є той фактор, який визначає об'єднання компонентів у систему. Іншими словами, за допомогою цих розрахунків визначається той з означених показників, оцінка студентами якого є визначальною в об'єднанні усіх виявлених характеристик у систему. При необхідності простежити певну тенденцію, побудувати послідовність, розраховується ієрархія системоутворювальних факторів, яка супроводжує досліджуване явище, шляхом послідовного виключення системоутворювальних факторів із системи розрахунку факторних навантажень. Такий підхід застосовувався і у наших попередніх дослідженнях (див. напр. [0, 0, 0]).

Розглянемо результати розрахунків факторних навантажень серед особистісних властивостей у досліджуваних: допитливість (0,61); емпатійність та уява (0,55); складність (0,53); схильність до ризику (0,50); психічна невірноваженість (0,43); інтроверсія (0,41); сензитивність (0,37); асоціальність (0,35). Отже, системоутворювальним серед досліджуваних показників у студентів нашої вибірки є допитливість.

Результати розрахунку факторних навантажень після виключення

основного системоутворювального фактора наступні: емпатійність (0,55); складність (0,54); уява (0,53); схильність до ризику (0,50); психічна неврівноваженість (0,42); інтроверсія (0,40); сензитивність (0,39); асоціальність (0,33). Таким чином, другою за значимістю є емпатійність.

Після виключення емпатійності з подальших розрахунків ми отримали наступні результати: складність (0,53); уява (0,50); схильність до ризику (0,47); інтроверсія (0,43); психічна неврівноваженість (0,42); сензитивність (0,39); асоціальність (0,35). Таким чином, третьою за значимістю є складність.

Далі розглянемо результати розрахунку факторних навантажень після виключення складності: уява (0,48); психічна неврівноваженість (0,46); інтроверсія (0,45); схильність до ризику (0,44); асоціальність (0,39); сензитивність (0,31). Таким чином, четвертою за значимістю є уява.

За розрахунками факторних навантажень після виключення уяви ми отримали наступні результати: психічна неврівноваженість (0,46); інтроверсія (0,43); схильність до ризику (0,42); асоціальність (0,38); сензитивність (0,34). Таким чином, п'ятою за значимістю є психічна стійкість / психічна неврівноваженість.

Виключення психічної неврівноваженості з розрахунку факторних навантажень дало наступні результати: інтроверсія (0,49); схильність до ризику (0,46); сензитивність (0,45); асоціальність (0,35). Таким чином, шостою за значимістю є інтроверсія / соціальна контактність.

Результати розрахунку факторних навантажень після виключення інтроверсії наступні: схильність до ризику (0,76); сензитивність (0,61); асоціальність (0,00). Таким чином, сьомою за значимістю є схильність до ризику, восьмою – сензитивність, дев'ятою – асоціальність.

Результати розрахунку системоутворювальних особистісних властивостей досліджуваних представлено у таблиці 2.

Системоутворювальні особистісні властивості студентів – майбутніх фахівців дошкільної галузі

№ з\п	Ієрархія системоутворювальних факторів (у дужках подано результати розрахунку факторних навантажень)
1.	Допитливість (0,61)
2.	Емпатійність (0,55)
3.	Складність (0,53)
4.	Уява (0,48)
5.	Психічна стійкість / Психічна невірноваженість (0,46)
6.	Соціальна контактність / Інтроверсія (0,49)
7.	Схильність до ризику (0,76)
8.	Емоційна нечутливість / Сензитивність (0,61)
9.	Соціальна пристосованість / Асоціальність (0,00)

Висновки. Таким чином, дослідивши особистісні властивості студентів – майбутніх фахівців дошкільної галузі, а також здійснивши розрахунки факторних навантажень досліджуваних показників та побудувавши ієрархію системоутворювальних факторів, можемо запропонувати наступні рекомендації щодо психологічного супроводу студентів:

1. Перший показник, на який необхідно звернути увагу – це допитливість. Оскільки допитливість є системоутворювальною у досліджуваній групі студентів, це означає, що робота зі студентами орієнтується саме на їх прагнення до пізнання нового, зацікавленість процесом навчання, оволодінням професією буде сприяти розвитку їх професійно важливих особистісних властивостей.

2. Оскільки емпатійність займає друге місце у побудованій нами ієрархії системоутворювальних факторів, разом із допитливістю вона може складати інтерес до іншої людини, який є необхідною професійно важливою якістю фахівця дошкільної галузі. Тому для особистісно-професійного зростання студентів особливо значущими є психологічні дисципліни.

3. Соціальна пристосованість / асоціальність займає останнє місце у ієрархії системоутворювальних факторів. Тому очікування від студентів чіткого дотримання норм і правил поведінки, хоча і є важливою складовою освітнього процесу, не буде сприяти особистісному зростанню студентів.

Отже, визначення необхідних особистісних властивостей, їх діагностика та проектування їх розвитку шляхом розрахунку факторних навантажень та визначення системоутворювальних факторів допомагає визначити ефективні шляхи психологічного супроводу особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної галузі.

Список літератури

1. Бешелев С. Д. *Математико-статистические методы экспертных оценок*. Москва: Статистика, 1980. 263 с.
2. Бойко В. В. *Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других*. Москва: «Филинь», 1996. 472 с.
3. Бродовська В. Й., Грушевський В. О., Патрик І. П. *Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів*. Київ: Професіонал, 2007. 512 с.
4. Мельников В. М., Ямпольский Л. Т. *Введение в экспериментальную психологию личности*. Москва: Просвещение, 1985. 319 с.
5. Психодиагностический тест (ПДТ) В. Мельникова, Л. Ямпольского. *Практикум по психодиагностике личности*. Ред. Н. К. Ракович. Минск, 2002. С. 75-91.
6. Туник Е. Е. *Модифицированные креативные тесты Вильямса*. Санкт-Петербург: Речь, 2003. 96 с.
7. Шепельова М. В. Методичні матеріали для діагностики та розвитку здатності студентів до художньої діяльності [Електронний ресурс]. *Стимулювання творчого сприймання інформації: методичні рекомендації*; за ред. В. О. Моляко. Київ, 2018. С. 47-53. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/712862/>
8. Шепельова М. В. Особливості становлення фахівця у сфері художньої діяльності (методичні матеріали та результати дослідження). *Соціально-психологічні аспекти професійної діяльності фахівця соціокультурної сфери: монографія*. Київ: КНУКІМ, 2019. С. 303-325.
9. Шепельова М. В. Проектування розвитку художньої обдарованості студентів. *Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави: матеріали XII-ї Міжнародної науково-практичної конференції (1-8 липня 2019 року, м. Чорноморськ, Одеська область)*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. С. 360-363.

Шкляр Наталія Анатоліївна, м. Київ

ORCID 0000-0001-5700-8044

ОБҐРУНТУВАННЯ УМОВ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЕТАПІ АДАПТАЦІЇ

У запропонованій статті акцентовано на важливості тісного взаємозв'язку сім'ї та закладу дошкільної освіти задля створення для кожної дитини єдиного виховного середовища, спрямованого на розвиток особистості дитини, адже саме під впливом батьків та інших близьких родичів формуються моделі майбутнього життя їх дітей.

Ключові слова: адаптація, дитина дошкільного віку, ЗДО, первинна соціалізація,